

Föreningen Islandssamlarna
c/o Per Hanner
Wittstocksgatan 2
115 24 STOCKHOLM

Rapport augusti 1984
(Nr 58)

Hej på Er alla och välkomna till en ny säsong!

Sommaren börjar lida mot sitt slut och vi drar igång igen med sammanträden, höstauktion och rapporterna. Vädret har i Sverige inte varit det allra bästa i somras med tidvis mycket regn och rekord i antal dagar med åska (tordön), men vi hoppas Ni alla ändå haft glädje av sommaren och är beredda att med nya krafter ägna Er åt de gamla papperslapparna - frimärkena.

I Reykjavík har avhållits den stora utställningen NORDIA 84, som blev en klar succé. Göteborgsklubbens skattmästare Tom Rinman var där och avger i denna rapport sin reseberättelse. Flera av våra medlemmar kammade hem fina utmärkelser, och vi gratulerar dem så hjärtligt.

Tyvärr måste jag konstatera att vi har många obetalda medlemsavgifter (vilket väl bl.a. beror på att vi sände ut inbetalningskortet så sent i våras). Om Du inte är absolut säker på att Du betalat, måste Du titta efter i listan över dem som inte har betalt. Listan finns här i början av rapporten. Och hör Du till dem som ännu inte gjort rätt för sig, tänk på att det verkligen är på tiden att det sker nu, när Du från oss i och med denna redan fått tre rapporter i år, fått vara med om vinterofferten och nu inbjuds till höstauktionen. Gör slag i saken och skicka in den obetydliga lilla summan bums och omedelbart!

Höstauktionen blir i Göteborg och inbjudan till den kan Du läsa i rapporten. Glöm inte att inlämningsfristen utgår den 20 september. Vi hoppas få ihop till en verkligt fin auktion.

Två bilagor medföljer denna rapport som "extra tilldelning". Den ena är supplement 1 till vår medlemsförteckning och upptager de 40 medlemmar, som kommit in i föreningen under de senaste 30 månaderna. Glöm ej att titta på deras specialintressen - flera av dem har fina specialiteter, som kanske Du också är intresserad av. - Känner Du någon som borde gå med i föreningen, se till att underrätta föreningen om saken.

Den andra bilagan är en present till datumfyrblocksamlarna, vars antal icke är så litet. Vi andra kan ju, om vi vill, stillsamt glädja oss åt att vi inte gett oss på att samla in c. 150 datum, som mycket lättare återfinns i almanackorna.

F.ö. hoppas jag att Ni skall tycka att denna rapport innehåller varierad och intressant läsning. Som vanligt har jag fått stor hjälp av andra, denna gång särskilt av Leif Fuglsig och Folmer Østergaard.

Jag skall slutligen på Stockholms-avdelningens vägnar framföra dess tack till Berit och Bernhard Beskow för den trevliga och festliga dag hos dem, som i maj avslutade vårsäsongen.

Sekreteraren

Höstens sammanträden

Stockholm. Lokal Tony Bjellefors' kontor, Drottninggatan 56, 4 tr.

Tid kl. 19.30.

Onsdagen den 19 september: Leif Nilsson visar och berättar om brittisk militärpost i Island

Tisdagen den 16 oktober: Filmvisning, Islands-film

Onsdagen den 21 november: Visning av höstauktionens objekt

Tisdagen den 11 december: Leif Nilsson igen, men nu med amerikansk militärpost.

Göteborg. Sammanträden kl. 19.30 den andra och fjärde onsdagen i månaden. Det är f.n. litet oklart om lokalen, men lokal och program meddelas i annons i Göteborgs-Posten söndagen före mötesdagen. - Visning av höstauktionens objekt onsdagen den 14 november, auktion den 28 november.

Obetalda medlemsavgifter för 1984

Du som inte med hundraprocentig säkerhet vet med Dig att Du betalt medlemsavgiften, se hit! Se efter om Ditt medlemsnummer (vilket, som Du nog vet, finns både på kuvertet från föreningen och i medlemsförteckningen) finns med i listorna nedan. Om så är fallet, skynda Dig att betala, så att Du inte behöver riskera att åka ur medlemsregistret.

Vi listar här numren på de medlemmar, som intill den 12 augusti ännu ej betalt.

a) Följande skall betala 40:- till postgiro 26 73 70-5, Islandsklubben i Göteborg:

58 G	154 G	331 G	404 G	536 G	575 G	613 G
59 G	159 G	332 G	411 G	542 G	576 G	615 G
103 G	179 G	337 G	428 G	544 G	578 G	
104 G	197 G	339 G	488 G	548 G	594 G	
122 G	245 G	361 G	490 G	559 G	600 G	
128 G	324 G	392 G	535 G	568 G	605 G	
148 G	329 G	403 G		572 G	608 G	

b) Följande skall betala till postgiro 40 29 57-5, Föreningen Islandssamlarna eller - om de inte bor i Sverige, Danmark eller Norge - sända beloppet till Per Hanner, Wittstocksgatar 2, S-115 24 Stockholm (se vidare nedan). Beloppet är 40:- kr, om numret efterföljes av ett S (= bor i Stockholms-området), annars 35:- kr (se dock not x i vissa fall).

Eftersom så många av nedanstående är bland våra utländska medlemmar, anger vi också landsbokstäver för dem som icke bor i Sverige (få se om detta hjälper till).

23 S	262	377	473 S	534 S	590 S
65	265 S	416 (US)	478	538 (CH)	592 (IS)
79 S	282 (IS)	418 (GB)	486 (IS)	541 (IS)	595
160 S	288	446 (IS)x)	503	555 (DK)x)	
182 (N)	303 (IS)	451 (DK)	507	557 S	
184 S	310 S	452 (US)	519 (N)	583 (IS)	
235	358	465 S	526 (IS)	586	

x) De så markerade har visst tillgodohavande från inbetalningar tidigare år, nämligen följande:

446 (Helgason) 25:-   555 (Rasmussen) 5:-

och kan alltså minska inbetalningen med angivna belopp.

De som sålunda skall betala kan samtidigt, om de vill, erlægga årsavgiften för 1985, som är samma som för 1984 utom för G-medlemmar, som skall betala 50 kr för 1985 enl. tidigare meddelande.

Till medlemmar utanför Sverige, Danmark och Norge: Skicka beloppet helst i svenska sedlar. Check dragen på svensk bank och utställd i svenska kronor går också. Vi kan också ta emot betalning i (US) dollarsedlar, varvid 5 dollar täcker årets avgift och 10 dollar avgiften för både 1984 och 1985. (Blir det något överskott därutöver vid inväxlingen av dollarsedlarna, gottskrives detta till framtida bruk.)

Höstens auktion hålles i Göteborg på mötet den 28 november.

Inlämning av objekt:

kan ske när som helst men sista dagen är den 20 september.
Objekten sändes till Björn Forsgren, Fredholmsgatan 29,
425 30 HISINGS KÄRRA. Ring gärna Björn om Du har frågor beträffande
Din inlämning, bostadstelefon 031/57 26 78.

Villkoren är som tidigare, 10 % provision på försäljningssumman tas
ut av inlämnaren, inget pålägg betalas av köparen.

Kom ihåg att:

1) objekten skall vara uppsatta i instickskort eller sönderklippta
Visirblad. Brev insättes i plastfickor.

2) objekten måste vara förtecknade på medföljande lista. Listan
skall uppta Facitnummer, kvalitet (inkl. uppgift om defekter),
katalogpris och minimipris samt ev. kort beskrivning.

En extra avgift å 2:- per objekt uttages om ovanstående regler ej
följs.

På förekommen anledning vill vi påpeka att objekt som av någon anled-
ning ej medtages i auktionen återsändes först vid slutredovisningen.
Önskas omedelbar retur måste detta påtalas och returen sker då på
inlämnarens bekostnad.

Hjärtligt välkomna med inlämningar, helst så fort som möjligt men
dock senast 20 september.

Visningar:

i Göteborg den 14 november
i Stockholm den 21 november.

Slutredo-
visning
för vinter-
offerten

Slutsumman för försäljningen genom föreningens offert vintern 1984
blev något över 19.000 kr, ett bra resultat tycker vi. Vi tackar
Bernhard Beskow, vår ordförande, som tog på sig allt jobbet med
denna offert.

Reserapport från
NORDIA 84 i
Laugardalshallen
i Reykjavík
av Tom Rinman

Efter en nattlig flygning anlände vi i Reykjavík 05.30 den 1 juli.
Tyvärr blev vi endast två stycken från klubben i Göteborg som reste
upp till Island och utställningen NORDIA 84. Väl framme skulle det
visa sig att det även i övrigt var få klubbmedlemmar som reste upp
till utställningen och de jag träffade kom från Danmark.

Redan på söndagen den 1 juli fick jag tillfälle att tillsammans med
Ingvar Andersson, som skulle montera sin utställningssamling, komma
in i utställningslokalerna, där man hade kommit mycket långt med
arbetet. Utställningshallen var stor, ljus och luftig. Ramarna som
nästan var färdigmonterade redan på söndagen stod med goda mellan-
rum vilket gjorde det lätt att gå och studera de samlingar man
önskade. Ett antal "sitt ner grupper" fanns placerade mitt i ut-
ställningshallen, vilket var skönt när man gått några timmar eller
träffade någon man ville prata med. Runt väggarna fanns det bås för
handlare och om jag inte tar fel fanns även samtliga nordiska post-
verk representerade.

Utställningen öppnade den 3 juli vilket även var Islands dag, där-
efter hade de övriga Nordiska länderna var sin dag och den 7 juli
var det Nordens dag. Varje dag hade sin egen specialstämpel. Jag
besökte utställningen vid ett flertal tillfällen men fick i stort
endast tid till att se de många exponaten från Island, Grönland
och Färöarna. Det är inte många gånger man får tillfälle att se
så mycket fint inom vårt område. Skall något speciellt framhållas
för oss Islandssamlare får det bli ram 1-12 som innehöll brev
mellan åren 1776 och 1901 som hittats i arkiv på Island. Det var
en hel del helt fantastiska saker som visades. Allt från förfilateli

och de omtalade skildingbrev till otroliga aur-brev. Några av dem funna helt nyligen. Jag hade turen att få Ólafur Elíasson som ciceron just vid dessa ramar och fick en grundlig genomgång av exponatet för vilket jag är mycket tacksam. Tyvärr kommer väl detta exponat knappast att visas utanför Island men vi får hoppas att det finnes med vid nästa större utställning på Island.

Slutligen vill jag gratulera våra isländska vänner till en mycket lyckad utställning både vad avser arrangemang och kvalitet på exponat.

På återseende.

Mer om
NORDIA 84

Så något om utställningsexponaten och utdelade belöningar, sammanställt av föreningens sekreterare på basis av officiella resultatlistan och anteckningar av Tom Rinman. Vi begränsar oss till de exponat, som låg inom vår förenings områden (Island, Grönland, Färöarna, DVI). För att visa hur duktiga vår förenings medlemmar har varit anges (m) efter namnet för den som är medlem av Islandssamlarna.

Utställningens stora pris ("best in show") gick till dansken Peter Meyer för ett DVI-exponat. Stora nationella priset (för bästa Islands-samling) togs hem av Ebbe Eldrup (m) för "Island 1827-1919", en härlig samling av postal dokumentation, inkl. s.k. "förfilateli".

Av övriga Islands-exponat skall vi först nämna Orla Nielsens (m) "Island 1847-1933" (förgyllt silver) och de silverbelönade Ingvar Andersson (m) med "Island före 1893" (med tonvikt på stämplarna), Sigurdur Thormar (m) med "Brostämplarna" (omfattade hela 15 ramar, så där fanns väl plats för varenda brostämpel från 1894 till dags dato) och Ole Svinth (m) "Utländska avstämplingar". Förgyllt silver tog även amerikanen Lester Winick med "Isländsk luftpost" och silver fick en annan amerikan, George Sickels, välkänd gammal Islands-samlare, för "Island, krigspost". Med brons belönades bl.a. två specialiserade stämpelsamlingar, Gudmundur Ingimundarssons (m) "Vestmannaeyjar" och Jón Halldórssons "Stämplor på 20 aur 1925".

Enligt Tom Rinmans lista fanns det två exponat som visade Grönland och fyra med Färöarna, bland de sistnämnda Helgi Gunnlaugssons (m) av Färöprovisorierna 1919 och 1940-41, som belönades med silver-brons.

Hálfdan Helgason (m) visade sin fina helsakssamling men det fick ske utom tävlan, för Hálfdan var både utställningskommitténs och juryns ordförande. I juryn deltog ytterligare fyra av vår förenings medlemmar, tre från Island och en från Danmark.

Olympiska
medaljer

Apropå medaljer: Om Du inte redan vet det, kan Du säkert inte gissa, i vilken idrottsgren Island kammade hem en olympisk medalj i Los Angeles. Jo, det var faktiskt i judo, som en islänning blev brons-medaljör i 95 kg-klassen. Denna insats räckte för att föra Island till fjärde platsen bland de i OS deltagande nationerna, om man nämligen räknar som en svensk tidning gjort: lägg samman medalj-poängen (3 för guld, 2 för silver, 1 för brons) och dividera med landets invånarantal. Räknat så blev New Zealand etta, följt av Finland, Rumänien och Island. På femte plats kom Sverige.

De senaste
isländska
frimärkena

Sedan förra rapporten har följande märken utgivits:

Facit- nr	Utg.- dag	Valör (aurar)	Motiv etc.
653	6/6	4000	NORDIA 84, block nr 3: gammal karta
654	17/6	5000	Republikens 40-årsdag: Islands flagga
655	18/7	1000	Godtemplarorden i Island 100 år: huset i Akureyri där första logen bildades

På alla dessa tre emissionsdagar användes i Reykjavík särskild förstadagsstämpel.

Det tredje och sista NORDIA 84-blocket såldes fram till utställningens sista dag, den 8 juli. Blocket visar en karta över Norden från 1570, upprättad av den holländske geografen Abraham Ortelius. I bladet bildar den del som omfattar Island och omgivande farvatten ett frimärke med valören 40 kr. Blockets försäljningspris var 60 kr. Bladet har graverats av Czeslaw Slania och - mycket lämpligt, kan det synas - tryckts i Holland.

50 kr-märket med hela 7 isländska flaggor gavs ut på nationaldagen den 17 juni, som i år också var republikens 40-årsdag. En intressant observation är att detta faktiskt är första gången den isländska nationalflaggan avbildats riktigt på ett isländskt frimärke. Av de fyra tidigare märken, som haft Islands flagga som huvudmotiv (Facit 182, 244, 361 och 362), har nämligen de tre sistnämnda avbildat den tvåtungade regeringsflaggan (ríkisfáni) och nr 182, flaggmärket i stora alltingsserien, är ritad så att flaggan fått helt felaktiga proportioner (av österrikaren Ludwig Hesshaimer).

Någon kanske anser att Islands flagga också återfinns på Facit 417 (25 kr 1964) och 467-468 (25 och 100 kr 1969), båda utgivna på republikens jubileumsdagar. Visserligen finns flaggans färger och mönster med på dessa märken men det är i en vapensköld.

Islands nuvarande flagga användes första gången 1918, då landet blev ett självständigt rike (med samma kung som Danmark). Färgerna blå-vit-röd symboliserar himlen, isen och elden. Före 1918 användes inofficiellt under ett antal år en blå flagga med vitt kors. Den ansågs dock icke lämplig genom att den för mycket liknade den svenska och den dåvarande grekiska flaggan.

Första IOGT-logen i Island bildades i Akureyri 1884 i det hus som avbildas på det nya 10 kr-märket och som är bevarat som ett museum. Godtemplarorden i Island uppges ha haft stor betydelse icke bara för främjandet av nykterheten utan även därigenom att denna rörelse var en föregångare inom föreningsväsendet i landet.

Av de nya märkena är nr 655 tryckt hos franska postverket och det hamnar alltså i datumfyrblockslistan.

Höpflug- brev

I förra rapporten nämndes ett Balbo-brev, som fanns avbildat i en schweizisk auktionskatalog men så, att numret icke var synligt. Vi har nu fått uppgift från Arno Debo om numret, som var 250, och eftersom detta nummer ej var känt för oss tidigare, ökade antalet av oss kända Balbo-brev från 96 till 97. (Det nämnda brevet såldes f.ö. för ett pris motsvarande 24.500 sv. kr, ett av de högsta priser vi känner till för sådana brev.)

Datumfyrblocken

Sedan vi senast hade en fullständig lista över datumfyrblocken på isländska frimärken tryckta av franska post- och televerkets tryckeri, har det kommit fram åtskilligt nytt. Vi har därför gjort en ny lista, som medföljer som bilaga. Du som samlar detta område, spar den listan - det dröjer innan vi gör någon ny.

Med hjälp av våra trogna specialister på detta område - Sveinbjörn Blöndal, Sigurdur Thormar och Folmer Østergaard - har vi fört listan up to date. Tidigare ej rapporterade tryck och datum är:

- a) Ett tredje tryck av 10 aurar hunden (F.587) med hittills kända tryckdatum 25.2.82 och 26.2.82. Papper ej fluorescerande.
- b) Ytterligare två datum för fjärde trycket av 50 aurar gårdsmygen (F. 604): 6.1.84 och 11.1.84.
- c) Det nya 10 kr-märket (IOGT 100 år): hittills är följande datum kända: 20.3.84, 21.3.84 och 22.3.84.

Att det först under 1984 kommer fram en tryckupplaga av 10-aurar-märket, som tillverkats 1982, kan verka överraskande. Vi gissar att förklaringen är följande. Såväl 10- som 50-aurar-märkena har sin viktigaste användning vid portohöjningar, då det blir efterfrågan på kompletteringsvalörer. De senaste höjningarna av brevportona har rört sig om 50 aurar. Men liksom i de flesta andra länder bestämmer icke det isländska postverket självt portona utan det är en regeringsfråga. Posten har alltså måst gardera sig för att en begärd portohöjning på 50 aurar (= c. 15 svenska ören) kan bli nedprutad av regeringen till t.ex. 30 aurar. I sådant fall kan det bli stor efterfrågan på lägsta valören under en övergångstid. Mindre än ett år efter leveransen i april eller maj 1981 av andra trycket av 10-aurar-märket synes därför postverket ha skaffat sig ytterligare beredskap genom att beställa ännu en upplaga. Denna upplaga har dock kunnat ligga orörd i förrådet ända till 1984, eftersom portohöjningarna däremellan rört sig om 50 aurar per gång.

I bilagan har vi inte tagit med de s.k. T.D.3-uppgifterna, som också finns tryckta i arkens marginaler (T.D.3-12 betyder ju "tryckt på maskin nr 12"). Varje tryckupplaga har ju veterligen tryckts på bara en maskin. För de märken som tryckts flera gånger (587, 604 och 618) kan dock dessa uppgifter vara av något intresse, varför vi anger dem här.

<u>Märke</u>	<u>Tryck</u>	<u>Maskin</u>	<u>Märke</u>	<u>Tryck</u>	<u>Maskin</u>
587	1	8	604	3	6
"	2	13	"	4	11
"	3	12	618	1	8
604	1	7	"	2	10
"	2	6			

Folmer Østergaard och Leif Fuglsig har var för sig sänt oss tabuleringar över vilka maskiner som använts för resp. märken och upplagor. Förda up-to-date visar dessa att de 45 tryckningar som hittills gjorts av de 39 märkena har fördelats på 12 olika maskiner (nr 3, 4, 6-14 och 16), varav nr 13 (8 tryck) och nr 7 (7 tryck) svarat för största antalet. Något speciellt mönster för valet av maskin har inte kunnat urskiljas.

Kustsjöfarten runt Island 1898-cirka 1920

Vi väntade oss en del inlägg med anledning av Torben Hjørnes artikel i detta ämne i förra rapporten. Hittills har det dock bara kommit ett, detta från Anker Jönsson i Malmö. Han saknar i Torbens redogörelse skeppet Mjölnir. På ett brev från Reykjavík till Akureyri med två-kunga-märke och svårläst datumstämpel från 1910-talet står antecknat E/S Mjölnir. Han har dessutom ett par 1 eyr stämplat Mjölnir 1911. Denna stämpel, som vi ej sett, är obekant för oss.

Nya postkontor i Reykjavík

Redan i rapport 52 talade vi om den nya stora postterminal, som då var under byggnad i Reykjavík, och till vilken paketpostavdelningen och tullposten skulle flyttas.

Denna nya postterminal öppnade, enligt uppgift från Folmer Østergaard, den 29 maj 1984. Den har övertagit beteckningen "Reykjavík 2" från det tidigare paketpostkontoret (Bögglaþóststofa) men ersätter också Reykjavík 3 (Tollþóststofa), varför numret 3 blir tills vidare ledigt, om vi förstått saken rätt.

Det har vidare öppnats ett nytt postkontor i stadens östra del, och detta har fått numret Reykjavík 8, ett nummer som aldrig använts tidigare, trots att både nr 9 och nr 10 finns.

Folmer Østergaard har meddelat oss och sänt exempel på de stämplat som används på dessa postkontor. Reykjavík 2 har (a) handstämpel (3 st. som alla ser likadana ut), (b) rullstämpel och (c) maskin-

stämpel. Samma tre typer har också Reykjavík 8 utrustats med, men av handstämpeln finns det två olika utseenden: dels med de vågräta linjerna över och under datumlinjen utdragna ända till yttre cirkeln, dels med dessa linjer förkortade till enbart den inre cirkeln. (Handstämpeln på Reykjavík 2 är av den sistnämnda typen.) Rullstämpeln, som rullas över kuverten för hand, och maskinstämpeln skiljer Du åt genom att den senare har en liten cirkel och korta vågor, medan rullstämpelns stämpelhuvud ser ut i princip som vanliga handstämplar (2 cirklar) och är "långvågig".

Regeringshuset

År 1958 gavs det i Island ut två frimärken (Facit 363-364) med bild av en gammal byggnad i Reykjavík, och 1961 kom två ytterligare valörer i serien (Facit 381-382). Facit kallar serien "Ministeriebyggnad" och anger att denna byggnad från 1904 är ministeriebyggnad efter att tidigare ha varit tukthus och senare "stiftsamtmandens" bostad. Säkerligen har många samlare undrat litet över dessa uppgifter och funderat på vad som egentligen ryms i det icke särskilt stora huset.

Vi skall här ge litet bättre uppgifter, sedan vi studerat en artikel i den förträffliga tidskriften Iceland Review, som vi får från Islands ambassad, om detta hus, som på isländska kallas "Stjórnarráðshús", kanske bäst översatt till "Regeringshuset". Det ligger i Reykjavíks centrum och är möjligen, men inte alldeles säkert, stadens äldsta ännu stående hus, ty det uppfördes 1770. Det var vid en tid då även åtskilliga andra hus byggdes i Reykjavík, som man då avsåg att bygga upp till en stad - tidigare låg där föga mer än en bondgård. Reykjavík fick ju också stadsrättigheter 1786 (jfr Facit 386-387).

Avsikten med huset var från början att man där skulle sysselsätta fattiga och arbetslösa, men det blev från 1770 till 1816 ett fängelse. 1819 ombyggdes huset till bostad för den danske "stiftsamtmanden", och som bostad för den danske kungens representant i Island fungerade det århundradet ut. När Island 1904 fick egen minister (den förste var Hannes Hafstein, se Facit 327-329) förändrades huset till ministerielokal. När man senare fick ytterligare ministerier (departement) flyttade också dessa in, men givetvis blev huset ganska snart för trångt för detta ändamål och andra byggnader uppfördes för ministerierna. Efter hand blev endast premiärministerns kontor och regeringens möteslokaler kvar i huset. År 1973 fick det gamla huset en ytterligare upphöjelse, ty då flyttades presidentens kontor från Alltingshuset till Regeringshuset, som nu alltså rymmer både presidentens och premiärministerns kontor. Vill Du träffa Vigdís Finnbogadóttir, som just blivit omvald till president för perioden 1984-1988, är det alltså hit Du skall ställa Dina steg.

Hur skulle "penningbrev" sigilleras?

När man vill sända kontanter med postens hjälp sker detta numera vanligen med postanvisning. I äldre tider fanns inte denna möjlighet - eller var den inte lika naturlig att använda - utan man lade kontanterna i ett kuvert och antecknade beloppet utanpå kuvertet. Brevet gick sålunda som assurerat (försäkrat) för detta belopp. I vissa länder, bl.a. Island och kanske Danmark, har denna praxis förekommit rätt långt fram i tiden, och islandssamlare finner ju alltid ett särskilt nöje i att förvärva "penningbrev", där kuvertet säger litet mer än vanligt om försändelsen och portot är intressant att analysera.

Vi hade för en tid sedan en liten korrespondens med Wilbur Jonsson, vår medlem i Montreal, om dessa penningbrevs försegling med lacksigill. Wilburs utgångspunkt var den beskrivning vi hade i dessa rapporter för ett par år sedan av nummerstämpelbrev, som också

hade nummerstämpeln avtryckt i lacksigillerna på brevens baksida. När det gällde tiden före 1930, hade vi därvid sagt att det troligen icke direkt var meningen att nummerstämpelstamparna skulle användas för detta ändamål. Wilbur menade nu, att det väl vid penningbrev borde varit så, att pengarna uppräknades och lades i på postanstalten och att postverkets sigill - på brevsamlingsställena före 1930 alltså nummerstämplarna - påsattes i lacket. Avtryck av privata lacksigill borde alltså inte förekomma på penningbrev.

Wilbur sände över kopior av sidor ur en dansk bok (Gottfredson-Haff), där man kunde se att danska postverket ända fram till 1967 hade en särskild tilläggstaxa för uppräkningspengar av de pengar som inlades i en assurerad försändelse. Caröe nämner också i sin bok en sådan taxa för Islands skildingsperiod, men den kan liksom i Danmark ha funnits långt senare. Detta visar att uppräkningspengar och iläggning av pengarna på postanstalten förekom. Men å andra sidan finns det faktiskt många bevarade penningbrev från Island (betr. Danmark känner vi inte närmare till saken), där brevets avsändare förseglat med sitt eget, privata sigill.

Den slutsats vi kommer fram till är att det fanns två alternativ att försegla penningbrev:

- a) Man kunde låta uppräkningspengarna och lägga pengarna på postanstalten och få brevet sigillerat där.
- b) Man kunde sigillera brevet själv. Det belopp man angav utanpå kuvertet avsåg då främst att ge upplysning för uttagande av assurancesavgiften (samtidigt som det gav den glade mottagaren en uppgift om vad som borde återfinnas i kuvertet).

Om någon vet mera om detta vore vi glada att få ett litet meddelande (eller en större avhandling, om så skulle vara).

Olika Í GILDI-
påtryck på
brevkort

Leif Fuglsig och Jaap Jongenburger har observerat en egenhet hos Í GILDI-påtryck på brevkort. Det gäller påtryck av typ II (5,2 mm mellan underkanten av Í GILDI och överkanten av '02-'03). Detta påtryck finns i två olika typer:

- A där båda apostroferna är prydliga kommatecken men apostrofen framför 03 är vesentligt tjockare än den framför 02
B där apostrofen framför 02 är sned och dåligt utformad.

De har kommit fram till att alla de dubbla brevkort de känner till av Facit 12 (= Ringström både 13 och 14) har påtryck B, medan å andra sidan alla andra granskade typ II-påtryck på både enkla och dubbla brevkort har påtryck A.

Det skulle vara intressant att få uppgift från andra innehavare av Í GILDI-brevkorten om deras iakttagelser stämmer med Leifs och Jaaps. Det skall nämnas att amerikanen Scherer i sin katalog över isländska helsaker skiljer mellan hela 11 olika "typ II-påtryck". Denna katalogisering är dock inte pålitlig, då Scherer inte skiljt mellan typ II och typ III utan tycks ha klassat båda dessa som typ II.

GILDI
utan Í

Leif Fuglsig har inte bara intresserat sig för Í GILDI-påtrycken på brevkort. Han och andra medlemmar av den danska Islandsgruppen forskar också i Í GILDI-påtrycken på frimärken, däribland även varianterna.

Innan vi går in på Leif Fuglsigs speciella frågor är det lämpligt att påminna om hur Í GILDI-påtrycken gjordes. De frimärken som skulle påtryckas var tryckta i ark om 100 märken (10 x 10). Påtrycket gjordes i ett tryckeri i Reykjavík, som handsatte 50 omgångar av påtryckstexten, vilka placerades i 5 rader à 10. Arket måste alltså påtryckas i två omgångar. Vidare hade tryckeriet två olika typer av

siffran 0 (noll), en bredare och en smalare. Eftersom det finns två nollor i '02-'03, finns det fyra nollvarianter: smal + smal, smal + bred, bred + smal och bred + bred nolla. Vid ett antal tillfällen gjordes förändringar i påtryckssatsen, så att de positioner, i vilka de olika nollkombinationerna placerades, blev ändrade. Man kan enligt dansken Erik Lundgaards forskningar urskilja 8 olika påtryckssatser som i tur och ordning användes.

Leif Fuglsigs aktuella problem gäller varianten "GILDI utan Í". Lundgaard (och andra) har klarlagt att denna variant finns som ett "äkta" fel i den påtryckssats som han kallar IA och som togs i bruk den 15 nov. 1902. Där har Í-et fallit bort i position 6 (nr 6 från vänster i översta raden) och saknas alltså på arken i positionerna 6 och 56. Position 6 har i denna påtryckssats nollkombinationen smal + smal. Detta är det enda hittills bevisade exemplet på "äkta" (omanipulerat) Í-bortfall. Ett märke med påtryck GILDI utan det inledande Í-et, och som har två breda nollor, kan inte vara påtryck IA, pos. 6 eller 56. Men det finns sådana påtryck och likaså Í-bortfall på märken med smal + bred och bred + smal nolluppsättning. Vad är då detta för märken?

Det kan konstateras, att även dessa påtryck torde vara gjorda med den äkta tryckmaterielen. Är de då manipulationer, s.k. klandestina tryck, och hur har de i så fall gjorts? Det finns i de flesta fall inget "blindavtryck" av Í-et på märket, som skulle kunna visa att man täckt över tryckstället med en pappersbit eller gelatinpåläggning.

Åtskilliga underligheter är kända för Islandsgruppen, berättar Leif. Man har sett parkombinationer av Í-bortfallet och varianten 02'-03 (apostrof efter i stället för före 02), vilken finns (äkta) i position 50 i påtryckssatserna IV och V. Man har påträffat helark av 20 aur och tjänste 10 aur (Facit 61 resp. TJ. 24), där Í saknas i position 5 (däremot inte i pos. 55!) och påtrycket är gjort med sats I. Denna position har nollorna smal + smal. Islandsgruppen håller det inte för omöjligt att dessa helark kan representera ett nyupptäckt "äkta" Í-bortfall (nedre hälften av ett antal ark skulle då ha påtryckts först, och i en senare omgång - då Í-et fallit bort - gjordes övertryck av arkets övre del).

Islandsgruppen i Danmark ber genom oss att alla medlemmar, som har något intressant att rapportera om Í-bortfallen, särskilt de som har ark eller arkdelar eller Í-bortfall i pos. 5 eller 55, gör detta till Leif Fuglsig, Østergade 24, DK-6950 Ringkøbing. Även rapporter om enstaka märken utan Í men med "fel" nollkombinationer kan vara av intresse.

Fisk som
det är
filatelistisk
sprutt på

Den till synes outtröttligt forskande Leif Fuglsig - när hinner han laga tänderna på folket i Ringkøbing? - har också gett sig på fiskserien från 1939-45. Han har sänt oss en artikel, som han publicerade i Dansk Filatelistisk Tidsskrift nr 8, 1983, med rubriken "Fisk med filatelistisk sprael" (fritt översatt här i marginalen). Den handlar om 50 aur grön. Här nedan återges, t.o.m. tryckschemat, en översättning av artikeln, därefter ett starkt sammandraget referat. Specialisterna uppmanas att studera originalartikeln med dess intressanta illustrationer.

Ett oansenligt märke ur den isländska fiskserien, som kurserade 1939-1952, nämligen 50 aur grön torsk (AFA 229, Facit 251) har vid närmare undersökning visat sig bjuda på ganska många filatelistiska krumsprång.

Märket utkom 1 maj 1943 och värdet utgjorde brevportot i lägsta viktklass inrikes och till övriga Norden.

Tryckningen skedde hos Thomas de la Rue & Co., London, och tryckmetoden var stålgravyr. Man använde en kopparbelagd stålcyllinder, som efter präglingen förkromades. Det var ett tryckark om 100 märken på cylindern.

Märket kom i 6 tryck, och två cylindrar användes, den första med en etta i antikva, den andra med en tvåa i grotesk. Tre olika tandningar finns:

- a) Kamtandning 14 som gav kort, spetsig tand överst på de lodräta sidorna.
- b) Linjetandning 14, där alla 4 hörnen i regel ser olika ut.
- c) Kamtandning 14 x 13 3/4, som gav en bred tand överst på de lodräta sidorna.

Tryckschema

Tryck Leverans fr.

	<u>tryckeri</u>	<u>Cylinder</u>	<u>Tandning</u>	<u>Typ</u>	<u>Upplaga</u>
I	7.12.1942	1	K 14	A	1.000.000
II	30.3.1944	1	K 14	A(+B?)	500.000
III	5.5.1945	1	K 14	A+B	1.500.000
IV	22.3.1946	1	K 14	A+B	1.000.000
V	2.4.1947	2	K 14 + L 14	B	1.000.000
VI	30.1.1948	2	K 14 x 13 3/4	B	1.000.000
Totalupplaga (se dock nedan)					<u>6.000.000</u>

Den största upptäckten, påpekar Leif, är att märket finns i två typer, här betecknade A och B. Typ B har två små bulor på de lodräta ramlinjerna nedtill till vänster. Den ena sitter på insidan av yttersta vänstra ramlinjen, cirka 1/2 mm ovanför nedre vänstra hörnet, den andra rakt höger därom som en inbuktning på den närmast följande ramlinjen (ramen kring ordet Island). Typ A saknar dessa bulor. Typ B finns blandat med typ A på cylindern vid tryck III och IV och kan också ha funnits med i tryck II. Cylinder 2 präglades däremot endast med molett av typ B.

I artikeln pekas på förekomsten av dubbelpräglingar och - delvis kraftiga - plåtsprickor m.m. Cylinder 1 blev efter hand mycket sliten. Att den inte ersattes förrän år 1947 kan ha berott på materialbrist och andra svårigheter under kriget och året där- efter. Islands postverk var inte nöjt med kvaliteten och det berättas, att man där fann ett parti ark vara så dåligt, att man rev bort och kasserade de två översta märkesraderna. Totalupplagan torde därför vara mindre än 6 milj.

Cylinder 2 medförde en kvalitetsförbättring, men då man skulle tända tryck V med kamtandning 14, tycks denna maskin ha havererat och man fick tillgripa linjetandningen. Alla fiskmärken som trycktes under en period 1947-början av 1948 fick kamtandning 14 x 13 3/4, därefter återkom kamtandning 14 - troligen därför att denna maskin då reparerats.

(Det där med tandningarna på fiskmärkena är utomordentligt komplicerat. Isländska handboken av år 1973 talar om 5 à 7 olika tandningar. Tydligen har området plöjts igenom noga av danska Islandsgruppen. Sekreterarens anm.)

En gammal stämpelpraxis fortlever

Ett påfallande drag i den isländska posthistorien har ju varit, att många stämplat blivit använda på annan plats än som framgitt av stämpelns ortsnamn. Vid flyttning av postanstalter, vilket särskilt förekommit i fråga om brevsamlingsställen, hände det att stämpeln med den tidigare platsens namn av ekonomiska skäl icke ersattes med en ny stämpel utan den nya platsen fick, ofta i årtal, finna sig i att använda föregångarens (ibland föregångarens före-

gångares föregångares) stämpel. (Det var bl.a. av detta skäl man år 1903 frångick kronstämplarna för brevsamlingsställena och ersatte dem med nummerstämplar utan Ortsnamn.)

Liknande fall förekommer ännu, även om det nu vanligen rör sig om bara en kortare tid, innan en stämpel med det rätta namnet kommer i bruk. Folmer Østergaard har redovisat ett intressant sådant fall.

Brevsamlingsstället Eyri i Reykjarfjardarhreppur, N-Ísaf, flyttades den 13 juli 1983 till platsen Heydalur, c. 6 km därifrån. Eyri använde en stämpel med texten EYRI MJÓAFIRDI. Folmer, som visste att Heydalur skulle få en ny stämpel och fått några i Reykjavík gjorda provavtryck av denna stämpel med namnet HEYDALUR och datum 24.8.1983, sände ett brev till Heydalur, som han önskade rekommenderat i retur. När han fick brevet, konstaterade han att etiketten mycket riktigt hade namnet Heydalur (handskrivet, såsom ofta är fallet vid brevsamlingsställen), men frimärkena bar stämpeln EYRI MJÓAFIRDI med datum 25.10.1983. Heydalur använde alltså då fortfarande föregångarens stämpel. Ett nytt försök gjordes i början av november, då Folmer sände upp ytterligare ett par brev med särskild begäran att få nya stämpeln på dessa. Först den 27.12.1983 avstämplades dessa med stämpeln HEYDALUR och avsändes därifrån. Det synes alltså vara så att den nya stämpeln först då kommit Heydalur till handa, och i mer än 5 månader fick man använda EYRI-stämpeln.

Fallet är inte på något sätt unikt. Det är numera inte så vanligt som förr med flyttning av brevsamlingsställen (många sådana läggs ju i stället ned), men när det förekommer är det snarare regel än undantag, att det föregående ställets stämpel blir använd vid det nya stället under någon kortare tid. I fallet Eyri-Heydalur kan det tänkas röra sig om en sådan flyttning av postanstalten, som inte var i förväg planerad utan fick göras med kort varsel. På detta tyder den "udda" dagen för flyttningen (13 juli). I så fall kan det ha varit omöjligt att få en ny stämpel färdig till flyttningen. Varför en stämpel, som dock fanns i Reykjavík den 24/8, inte kom till Heydalur förrän i december, kan vi ju bara gissa. Möjligen behövde den justeras på något sätt.

Bilagor:

1. Supplement nr 1 till föreningens medlemsförteckning 1982
2. De isländska datumfyrblocken